

Actuacions positives a favor del patrimoni al Principat d'Andorra *

JORDI BONET I ARMENGOL

Gairebé tothom coneix Andorra més pel que reporta l'anar-hi des del punt de vista turístic, esportiu o fins i tot de paradís fiscal, que no pas pel seu Patrimoni.

A partir dels anys 50, el creixement econòmic d'Andorra l'ha transformat tant urbanísticament, que és gairebé impossible fer-se el càrrec del que eren aquelles valls perdudes del Pirineu. La febre constructora s'ha anat apoderant de tot.

En el conjunt massificat de construccions apretades que caracteritzen Andorra, la Parròquia d'Ordino, és una excepció que no justifica el fet d'estar a 7 Km. del centre polític del petit Principat.

La inauguració de l'Auditori Nacional d'Andorra, a la Parròquia d'Ordino, el divendres 20 de setembre, mereix un comentari perquè sobrepassa el que fora una normal efemèrides musical.

En efecte, no pot considerar-se com a quelcom normal que una població que no sobrepassa els 1.500 habitants, situada en el fons d'una de les valls més comunicades d'aquest petit país, diposi del seu únic auditori, amb una capacitat de 500 seients.

És sorprenent també que això es produeixi després de 8 edicions d'un Festival Musical —el d'Ordino— que fins ara es desenrotllava en el marc de la seva Església Parroquial, de capacitat lògicament reduïda, i

* Dissertació amb diapositives a la sessió de l'Acadèmia del 18 de desembre del 1991.

que per tant, el fet de no poder disposar d'una forta difusió, podia haver-lo estroncat.

Però és que a la Parròquia d'Ordino, també hi han altres realitats que val la pena de comentar perquè totes provenen d'una voluntat ferma d'apostar pels fets, en els que la cultura, hi té sens dubte un protagonisme.

Fa tot just una quinzena d'anys, amb la convocatòria del «Congrés de Cultura Catalana», despertaven unes inquietuts encaminades al millor coneixement del que eren i que significaven als pobles de l'alta muntanya, en el procés de desenvolupar la pròpia identitat, que derivaria a una estimació dels seus valors, que es traduiria en esforçar-se per conservar, tot el que fos possible, al compàs del món modern, sense però deixar-se engolir en els processos de l'especulació i del fàcil guany.

Així, un reduït estol de jovent que havia pogut seguir estudis universitaris, es proposà d'assolir unes fites ben diferents del que s'estilava en el conjunt del país andorrà i que sortosament just arribava a la Parròquia d'Ordino.

Al costat de gent més gran, saberen connectar amb algunes persones que malgrat l'allunyament, creïen que era possible emprendre una via diferent de desenvolupament.

Assolit el poder polític, petit però real en el Comú, s'inicià una tasca urbanística de llarg abast, que rebutjava d'entrada, qualsevol manca de sensibilitat que pogués atemptar contra el paisatge, sense renunciar però, a construir noves edificacions.

Pels anys cinquanta, s'havia però, ja destruït el petit conjunt de la plaça, enderrocant el comunidor, la casa rectoral i altres construccions que foren substituïdes per edificis d'altura màxima permesa, que igual podien haver-se construït a qualsevol zona suburbial de Barcelona.

Sortosament, si bé la Parròquia també havia comés l'error, fou amatent a correspondre a la crida per rectificar-ho.

Un altre fet s'ajuntà favorablement a la iniciativa. La Casa Areny de Plandolit fou adquirida pel Govern Andorrà, per restaurar-la i oferir-la als visitants com a mostra de la casa senyorial andorrana. Aquesta casa era patrimoni d'una de les famílies que més influència havia exercit al país. Cap a mitjans del segle passat, resaltà la figura de D. Guillem, baró de Senallés, síndic que promogué el 1866, la reforma política que permeté la intervenció en els afers d'Andorra, de tots els caps de casa.

Una altre iniciativa important fou la decissió d'obrir un camp de neu a Arcalís per oferir-lo als esquiadors, en unes condicions òptimes d'innovació, amb pistes i remuntadors d'excel·lent qualitat.

Una visió de conjunt, inclinada més a la recerca de la qualitat i no

al guany immediat, permeté rebutjar propostes temptadores, basades només en l'especulació, per dedicar-se a fer l'obra ben feta. Així per una banda, i pel que fa a les construccions, s'aconseguí de sumar, el que restava de la tradició dels oficis de paleta, de fuster i de ferrer, amb la col·laboració d'arquitectes de reconegut prestigi professional, assumint el risc de prescindir de grans contractistes.

Poc a poc, s'anaren recuperant alguns edificis. Es construí la nova Casa del Comú, es reformaren dos dels edificis de la plaça, reduint-ne l'alçada, es refeu el comunidor, la casa Areny de Plandolit, recuperà les torretes, en part existents, similars a les de la Casa de la Vall i la porta de mig punt datada el 1633, que havia quedat aparellada. Es refeu la coberta i les façanes de l'Església parroquial, que una intervenció de finals del segle passat n'ofegava el campanar.

També s'intervingué en la restauració de ponts romànics i de mica en mica, l'interès s'anà encomanant d'una casa a l'altre. Es dignificaren les vores del Torrent que baixa del llogaret de Segudet, tot mantenint els horts, acompanyats dels arbres fruiters que es mantenen en la nova disposició d'espais verds, situant bancs en els espais que s'obriren com a miradors cap a la Vall o cap als cims.

La bona disposició del guitarrista Narciso Yepes afincat des del 1982 a Arans, facilità l'encàrrec de reformar el casalot que un Areny de Plandolit havia fet construir, com a Museu de zoologia per dedicar-lo a Auditori, a l'eminent arquitecte Josep Ma. Garcia de Paredes, ben significat favorablement en la construcció d'auditoris.

Així, sense enderrocar el que altrament hauria quedat sense destí, s'aprofità el volum i bona part de l'edifici que ara s'ha inaugurat, amb unes excel·lents condicions d'acústica i visibilitat, ben integrat al conjunt de cases amb cobertes de llosat de pissarra, als peus de les codines que protegeixen el poble del vent del Nord i de la neu.

L'Auditori és un bon exemple de disposició d'una sala rectangular amb galeries laterals, sense anfiteatre i que situa l'orquestra entre la platea (350 seients) i els espectadors que ocupen el tester de situació contrària.

L'ús de la fusta és essencial, amb unes hàbils interseccions de superfícies sota coberta que ressegueixen la configuració de les lluernes amb plans inclinats de forma triangular o trapezoidal, que a més delimiten un sostre-mort pel que passen les conduccions d'aire condicionat. La manca d'espai interior per comunicar les circulacions dels assistents, s'aconsegueix per galeries exteriors i balconades a la façana lateral, que així milloren el que altrament no fora més que un paralelepípede cobert a dues vessants. A la façana principal s'han obert balconades que comu-

niquen amb els vestibuls de cada planta, i sota platea s'ha disposat una bona sala d'exposicions, així com sota l'escena s'han distribuït els vestuaris.

Amb el volum interior de 7 m³/seient i una amplada de 12 m. de la sala, és notable la bona acústica que s'obté per la dispersió del so i un temps de reverberació a sala plena del volt de 1,5 segons i excellent aïllament de l'anterior, tot aconseguint la difusió de l'aire condicionat sense sentir com bufa, i que s'introdueix a una velocitat de 0,5 m/seg. que resulta molt propera a la intensitat de percepció de l'orella humana, és a dir, cap els 20 dc. en fan un instrument òptim, tant pel que fa als solistes com a orquestra i un tipus de música clàssica, tan romàntica com actual.

La inversió d'una obra d'aquesta mena, propera als 500 millions de pessetes, l'ha aportat majoritàriament el Consell de les Valls, precisament per que podia confiar en una administració adequada, que com en altres realitzacions ha assumit el Comú d'Ordino, que com a detall ha permès mantenir viva, per tornar més tard a ornamentar la façana, una glicina que n'és signe de continuïtat de l'edifici, que construí un Areny de Plandolit cap els anys 30.

L'arquitecte Garcia de Paredes malahuradament no ha pogut veure feta l'obra que han acabat els seus fills, amb la col·laboració de l'arquitecte fill d'Ordino —Albert Pujal— però ha deixat testimoni de les seves excellentes idees i del seu prestigi ben merescut per la construcció de l'auditori «Manuel de Falla» a Granada, el Palau de la Música de València i el de Madrid. Però no únicament això.

Altres arquitectes i artistes han intervingut:

D. Mackey a la restauració de l'església de la Cortinada i amb Martorell i Bohigas al poliesportiu i aparcament d'Ordino, Jordi Bonet amb Albert Pujal, a la restauració de la Casa «Areny de Plandolit» —Museu de la Casa Andorrana— i a diverses construccions a la Plaça de l'Església, i Domènec Fita, en un fris i elements decoratius amb vitralls, etc.

L'exemple de la tasca ben feta a Ordino, calia que fos coneguda. És una demostració palpable del que es pot arribar a aconseguir si hi ha voluntat, dedicació i entusiasme. És també senyal inequívoca d'esperança, malgrat circumstàncies diferents i condicions econòmiques que si bé poden ser gairebé frustants, cal que puguin ser superades.

També és pot crear riquesa l'estima al patrimoni comú, tot transmetent als demés conciutadans a través de la música i del respecte i cura pel patrimoni arquitectònic, una forma més civilitzada i escaient de convivència. És així com es fan i com es dona continuïtat als pobles.